

Kai Sørlander: en dansk filosof til tiden

Af Bo Torp Pedersen

Kai Sørlander er noget så sjældent som en nulevende og aktuel dansk filosof, der skriver bøger og artikler, som både har et filosofisk eller almént sigte, og som indgår i væsentlige aktuelle samfundsdebatter. I bogen "Forsvar for rationaliteten" behandler Sørlander således ét af tidens mest brændende spørgsmål: Er islam en del af løsningen eller en del af problemet? (Forsvar, kap. 5). Er islam og demokrati er foreneligt?

Sørlander argumenterer for, at hvis demokrati og islam skal forenes, kræver det, at imamerne og de muslimske samfund afskaffer traditionen for, at samfundslove skal begrundes i koranen. Nogle af de muslimer, der lever i vore vestlige samfund, har lagt den tradition bag sig og lever i en de facto anerkendelse af de vestlige samfunds demokratiske procedurer, men det er noget, de har gjort for sig selv. Flere imamer og andre muslimske lederskikkelser har to "ansigter", alt efter hvor de optræder, men de har dybest set svært ved at anerkende de demokratiske spilleregler og kræver f. eks. en legalt funderet 'hensynsfuldhed' i forhold til ytringsfriheden i demokratiske samfund. Vi kan diskutere 'hadetale' og 'hensynsfuldhed', men det er en *moralsk* vurdering af, hvad der er godt og hensigtsmæssigt i den enkeltes øjne – ikke en demokratisk, legal sammenhæng.

Det er rationelt – og ikke moralsk – når Sørlander hævder, at kristendommen ikke er et problem for en sekulær demokratisk samfundsorden, men at islam er det. Der er både en indholdsmæssig og en historisk forskel på de to religioner. Det må skyldes uvidenhed eller fordomsfuldhed, hvis ikke man kan indse dette. Derfor tager Sørlander et opgør med Anne Knudsen og Mikael Rothstein, der hver på deres måde hævder, at kristendommen har "samme indbyggede vanskelighed med demokratiet, som islam har" (Forsvar, s. 47).

I Sørlanders nyeste bog, "Fornuftens skæbne", kommer han bl.a. ind på, hvorfor påstanden om at have Gud på sin side (politisk m.v.) er i modstrid med Jesu forkyndelse, ligesom han igen får defineret den grundlæggende forskel på kristendom og islam i forhold til samfundsorden og magt. Sørlander understreger, at islam ikke er, hvad den enkelte muslim gør den til, men en religion, der er bundet til koranen og profeten Muhammed, dvs. islam kan ikke fortolkes, som man vil (s. 145). Kristendommen har derimod en indbygget adskillelse mellem religion og politik. Det står fast, også selv om nogle kristne og kristne kirkesamfund i historiens løb har forbrudt sig mod den adskillelse. "En kristen, som er demokrat, er rationelt set konsistent med sin tro; det er en muslim, som er demokrat, derimod ikke" (s. 146). Sørlander finder altså, at koranen foreskriver en samfundsorden, som er

uforenelig med et sekulært demokrati. Han afviser ikke, at der findes muslimer, som er gode demokrater, men han kalder dem "irrationelle", fordi de helligholder en bog, som modsiger den demokratiske holdning, de praktiserer.

Den kulturelle baggrund betyder også noget for vore samfund. Anerkendelsen af kulturel forskellighed er ikke en moralsk dom, men en erkendelse af, at mennesker omgås hinanden bedre, når de har samme kulturelle tradition (Forsvar, s. 175). Derfor anser Sørlander også multikulturalismen for et urealistisk ideal.

På baggrund af denne beskrivelse af religionernes forskellighed og de kulturelle baggrundes betydning, tøver jeg med at følge Sørlander, når han tager afstand fra Samuel P. Huntington og tesen om civilisationernes sammenstød (i: Den politiske forpligtelse). Hvor er det, Sørlander vil hen? Centralt for Sørlander er, hvordan samfundsmæssige beslutninger bør tages, og dvs. hvordan alméngyldige love fastlægges i respekt for "den fordring om individuel ligeværdighed, som den sekulære demokratiske samfundsorden bygger på" (Fornuftens skæbne, s. 144).

Kai Sørlander har ret i, at politisk tænkning og handling bør ske med rationalitet og logisk argumentation. Han advarer mod "elitens manglende forståelse af de elementære forudsætninger for vestens demokratiske samfundsorden - herunder kristendommens enestående rolle som katalysator for det sekulære demokrati" (ibid., s. 231). I stedet fremfører den herskende intellektuelle og politiske elite ideer, som i virkeligheden undergraver demokratiet. Kristendommens og islams forhold til demokratiske samfundsformer er *ikke* det samme, som hævdet af en hel elite med en "naivitet, som truer med at undergrave de vestlige demokratiers fundament" (ibid., s. 232).

Her taler en filosof til tiden. Det er en filosof, der slås for rationaliteten og dens hjemsted i den sekulære demokratiske samfundsorden. Jeg vil tillægge: Det drejer sig om menneskenes og civilisationernes ret og frihed til at leve ud fra vore egne overbevisninger og traditioner. Det gælder dette konkrete og personlige liv - vort liv, vor slægts og vort lands liv. Det gælder (vor) frihed, sandhed og ret.

Kai Sørlander: Fornuftens skæbne. Tanker om menneskets vilkår. Informations Forlag, København 2014.

Kai Sørlander: Den politiske forpligtelse. Det filosofiske fundament for politisk stillingtagen. Informations Forlag, København 2011.

Kai Sørlander: Forsvar for rationaliteten. Religion og politik i filosofisk perspektiv. Informations Forlag, København 2008.